

1912 och upptogs på Unescos världsarvslista år 1994. Intervjuer har i denna studie gjorts med tonåringar i fråga om upplevelser av kyrkogårdar som de besökt i samband med organiserade kyrkogårdsvandringar.

Författaren redovisar vilka växter som lämpar sig för att plantera på kyrkogårdar och gravplatser. En särskild diskussion förekommer om utformningen av minneslundar med anonyma gravplatser. Sådana minneslundar, som förutsätter kremering, började anläggas i Sverige på 1950-talet. Bruket med kremering började i Sverige förekomma på 1930-talet och omfattar numera omkring två tredjedelar av alla avlidna.

På senare år har kyrkogårdarna, åtminstone i städerna, blivit alltmer mångkulturella till följd av den omfattande invandring som har skett från olika världsdelar. Tidigare har det funnits judiska begravningsplatser, vilka började anläggas redan i slutet av 1700-talet. Under senare tid har muslimska begravningsplatser blivit allt mer framträdande. Detta sker mot bakgrund av att islam har blivit den näst största religionen i Sverige. De muslimska begravningsplatserna är orienterade i riktning mot Mekka, och de präglas av enkelhet. Någon kremering förekommer inte bland muslimer och inte heller bland ortodoxa trosbekännare, judar eller bahá'ier. Kremering tillämpas däremot genomgående bland hinduer och i många fall bland buddister bosatta i Sverige.

I bokens sista kapitel tar Christer Gustafsson, utbildningsansvarig för begravningsentreprenörer, upp juridiska och ekonomiska frågeställningar som uppkommer i anslutning till dödsfall. Det gäller frågor om vad som är tillåtet eller förbjudet i fråga om begravningsformer, men även vad som kan förberedas i form av testamenten, gåvor osv. Om de anhöriga efter kremering vill strö ut askan på annan plats än i minneslund, måste de ansöka om tillstånd hos länsstyrelsen i det län där askan skall spridas.

Den här recenserade boken borde nå ut till en bred läsekrets eftersom alla människor förr eller senare drabbas av döden i sin omedelbara närhet. I boken kombineras resultat gjorda inom långvarig kulturvetenskaplig forskning med praktiska råd från experter inom biomedicinska, etiska, estetiska, ekonomiska och juridiska områden som aktualiseras i anslutning till dödsfall. Forskningens samhällsrelevans blir i denna bok mycket tydlig.

*Anders Gustavsson, Oslo*

Lars Kaijser: *Musikens ögonblick. En studie av konsertarrangörer*. Gidlunds förlag, Hedemora 2008. 157 s., ill. ISBN 978-91-7844-746-6.

Om man betraktar musiklivet som system, vilket är ett rimligt perspektiv, är det påfallande att de många aktörerna rönt olika vetenskaplig uppmärksamhet. Största intresset har utan tvekan ägnats kompositörerna. Därnäst kommer musikerna. Den lyssnande publiken har i allt större utsträckning blivit föremål för studier, på sistone också musikkritiker. Med övriga aktörer är det sämre, detta trots att de är lika viktiga för musiksystemens funktion. Konsert- och dansarrangörer, exempelvis, har nästan inte alls uppmärksammats, vare sig här hemma eller i den internationella litteraturen. Det är som om arrangörsarbetet är alltför långt bort från det musiska för att fånga de musikintresserade forskarna.

Den klena litteraturen om musikarrangörer hade påpekats av etnologen Lars Kaijser, ifall han haft en beskrivning av allmänna forskningsläget i sin studie av tre konsertarrangörer i Gävleborgs län. Eftersom en sådan genomgång av någon anledning saknas, får läsaren gå till hans litteraturförteckning för att konstatera denna brist på undersökningar. Med en sedvanlig beskrivning av forskningsläget hade Kaijsers studie tydligare framstått som ett verkligt pionjärbete, vilket det faktiskt är.

Studien är tillkommen på initiativ av länsmusikorganisationen Musik Gävleborg. Den omfattar en kamarmusikförening i Sandviken, ett musikkafé i Gävle och en ungdomlig rockklubb i Hudiksvall. Urvalet är huvudsakligen beställarens, upplyser Kaijser som bygger sin undersökning på fältarbeten. Dess syfte är att "visa hur arrangörernas arbete konstituerades i ett socialt sammanhang där föreställningar om rätt och fel, bra och dåligt skapade ett utrymme för arrangörerna att verka i" (s. 13). Frågebatteriet har flera avdelningar, där den första främst handlar om att söka arrangörernas motiv för sitt hängivna arbete. Det andra frågekomplexet är inriktat mot att beskriva den samhälleliga kontexten runt arrangörerna, det tredje mot att förstå de musikaliska genrens betydelse för arrangörernas sätt att tänka och handla. Dessa frågeställningar fungerar också som strukturerande princip i Kaijsers text.

Teoretiskt bygger studien i första hand på sociologen John Laws tankar om *ordnande processer*. Det inspirerar författaren till att undersöka hur arrangörerna motiverar, lägger upp och genomför sitt arbete. Han är intresserad av både det faktiska arrangörsarbetet och de förutsätt-

ningar, interna likaväl som samhälleliga, som styr de tre föreningarna. Law talar sammanfattande om ”mode of ordering”, vilket Kaijser översätter med ”det sätt som ordnandet går till på” (s. 16).

De tre arrangörsorganisationerna är både lika och olika, kanske mera olika än lika när det kommer till kritan. Kammarmusikföreningen kan luta sig tryggt mot en väletablerad genre som har god acceptans i kulturbyråkratin och vars planeringshorisonter harmonierar med föreningsarbetets sakta lunk. Musikkaféet i Gävle lever på sin trendkänslighet och på sitt goda nätverk. Och rockklubben i Hudik har ett fostrandande syfte och använder därför musikarrangerandet som ett medel. Men alla har ändå samma grundläggande uppgift: ”För att iscensätta, gestalta eller genomföra en konstnärlig aktivitet behövs någon form av ramverk eller inramning som skiljer det vardagliga flödet av aktiviteter från det konstnärliga ögonblicket” (s. 111). De strävar på det sättet alla efter att få till den magiska stund som boktiteln syftar på.

Studien är välgjord och intressant. Den är tvivelsutan genomförd med en relevant metod och med teoretiska redskap som bidrar till en fördjupad insikt i arrangörsskapets vedermödor. Lars Kaijser har ett fast grepp om sin text, han för nästan hela tiden berättelsen framåt utan vare sig citat eller utvikningar. Och det intressanta ligger inte bara i ämnesvalet, utan att han också visar på hur många plan som musikarrangörer kan beskrivas. Arrangörernas handfasta arbete med att exempelvis känka bänkar eller sätta upp affischer, deras sätt att tala om artister, musik och evenemang, deras listiga samspel med offentliga kulturstödjare, deras delaktighet i det lokala kulturlivet, deras visioner om sin egen stora betydelse på orten och för genren – aspekterna är många, vilket skapar goda möjligheter för musik- och kulturforskare att knyta an till Kaijsers undersökning.

Om än begränsad i sitt omfång och till sina tre fall borde Lars Kaijsers studie kunna stimulera till fortsatt forskning om musikarrangörer. Det behövs mer kunskaper om dessa viktiga aktörer i det lokala musiklivet och i detta arbete finns en god förebild för den hugade.

*Gunnar Ternhag, Falun*

Bengt af Klintberg: *Folkminnen*. Atlantis, Stockholm 2007. 368 s. ISBN 978-91-7353-181-8.

Till Sveriges Radios program *Folkminnen* kunde lyssnare under femton år skicka in frågor och exempel på

folklore, för att förhoppningsvis kunna få ett svar eller en kommentar av experten Bengt af Klintberg och hans bisittare Christina Mattsson. När Bengt af Klintberg nu sammanställt en bok av delar av det material som kom in från lyssnarna betyder det att vi får ta del av 350 brevskrivares alster, eller bara en bråkdel av de ungefär 20 000 brev som skickades in under årens lopp.

I korta texter kommenteras frågor som lyssnare ställt, och exempel på olika folkliga föreställningar och berättelser sätts in i ett historiskt och geografiskt sammanhang. Här ryms allt från barns lekar till ord för olika sorters is, sägenmotiv och festtraditioner etc. Framförallt slås man som läsare av det fantastiska material som radioprogrammet gav upphov till. Alla brev finns bevarade i Nordiska museets arkiv och samlingen tycks vara en veritabel guldgruva att ösa ur.

Vi har att göra med ett mycket intressant traditionsmaterial, som delvis skiljer sig från andra typer av insamlingar. Istället för att insamlingen helt styrs av forskarens intressen, som äldre tiders ortsmiddelare och moderna frågelistor, får meddelarna större makt att själva välja vad de vill berätta om. Det är traditionsbärarna som skriver till programmet om sin egen folklore, den som de tycker är speciell eller viktig, den som de vill veta mer om, eller den som de tycker är av värde för andra att få veta mer om.

Greppet har helt tydligt varit givande och i radioprogrammet skapades interaktivitet mellan lyssnare och programledare. Många gånger ledde en lyssnarfråga till respons från andra lyssnare som kom med egna exempel och förklaringar. Folklore tycks vara något som väcker gensvar hos gemene man. Intresset finns och här togs det vara på i människors funderingar runt vardagliga eller speciella företeelser: varför säger man som man säger, varför gör man så, känner någon igen detta?

*Folkminnen* är inte en bok man sträckläser, men en bok att återkomma till. Den kan användas som uppslagsbok eller bredvidläsningsbok, och är ett utmärkt exempel på hur det vardagliga fylls med betydelse. Människan försöker hela tiden skapa ordning och mening i sin tillvaro. Bengt af Klintberg är en driven skribent och en pedagogisk folkbildare, och det är ett nöje att läsa hans välgrundade funderingar. En bred beläsenhet och en stor förtrogenhet med folkloren gör att resultatet känns väl underbyggt, och även tillsynes triviala företeelser tas på allvar. Författaren visar också en ödmjukhet inför experterna, dvs. folket, utan att tumma på sin egen sakkunnighet. Han låter folkloreatvändaren vara specialist på sitt eget folklorebruk och tvekar inte att redogöra